

Briselē, 18.2.2015.
COM(2015) 61 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**par Kopienas civilās aizsardzības mehānisma un civilās aizsardzības finanšu
instrumenta 2007. – 2013. gada periodam ex-post novērtējumu**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Kopienas civilās aizsardzības mehānisma un civilās aizsardzības finanšu instrumenta 2007. – 2013. gada periodam *ex-post* novērtējumu

1. ZIŅOJUMA TVĒRUMS UN MĒRĶIS

Eiropas civilās aizsardzības mehānismu (turpmāk „mehānisms“) izveidoja 2001. gadā¹ pastiprinātas sadarbības veicināšanai civilās aizsardzības palīdzības pasākumu jomā. Komisija 2006. gada janvārī ierosināja pārskatīt mehānismu, pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi, un nodrošināt piemērotu juridisko bāzi turpmākajām darbībām. Padomes Lēmums 2007/779/EK, Euratom² (turpmāk „Mehānisma lēmums“) tika izstrādāts, lai pārvarētu aizvien biežāk notiekošās un aizvien nopietnākās dabas un cilvēku izraisītās katastrofas. Papildus tam Padomes Lēmums 2007/162/EK, Euratom,³ (turpmāk „CPFI lēmums“) ļāva finansēt [katastrofu] novēršanas, sagatavošanās un efektīvākas reaģēšanas darbības, jo īpaši tās, kas tika veiktas sadarbībā starp dalībvalstīm un saskaņā ar mehānismu. Kopējā summa par darbībām un pasākumiem, kas finansējami saskaņā ar CPFI lēmumu, laikā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim bija EUR 189,8 miljoni. Mehānisma lēmumu un CPFI lēmumu atcēla, kad 2014. gada 1. janvārī stājās spēkā Lēmums par Savienības civilās aizsardzības mehānismu⁴ (turpmāk „2013. gada lēmums“).

CPFI lēmuma 15. panta 2. punkta d) apakšpunktā Komisijai ir prasīts iesniegt Eiropas Parlamentam un Padomei retrospektīvu novērtējuma ziņojumu par 2007. – 2013. gada periodā finansiāli atbalstītajām mehānisma darbībām civilās aizsardzības jomā. Turklāt Mehānisma lēmuma 14. pantā Komisijai ir prasīts izvērtēt tā piemērošanu un nosūtīt secinājumus Eiropas Parlamentam un Padomei. Komisija jau ir veikusi mehānisma darbību starpposma novērtēšanu par 2007.–2009. gada periodu, kuras rezultāti tika nosūtīti Eiropas Parlamentam un Padomei 2011. gada beigās ar Komisijas ziņojuma starpniecību⁵, pievienojot tam Komisijas dienestu darba dokumentu⁶ (kopā šos dokumentus turpmāk sauc par „starpposma novērtēšanas ziņojumu“).

Šajā ziņojumā ir ietverti galvenie *ex post* novērtējuma konstatējumi par visām mehānisma darbībām visā periodā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim. Mehānisma darbību novērtēšanu veica pieaicināts konsultants, pamatojoties uz plašu un pilnīgu dokumentu pārbaudi, darbību novērošanu, gadījumu izpēti un plašu apspriešanos ar

¹ Padomes 2001. gada 23. oktobra Lēmums 2001/792/EK, Euratom, ar ko izveido Kopienas mehānismu pastiprinātas sadarbības veicināšanai civilās aizsardzības palīdzības intervencu jomā ([saite](#))

² Padomes 2007. gada 8. novembra Lēmums 2007/779/EK, Euratom, ar ko izveido Kopienas Civilās aizsardzības mehānismu (pārstrādāta versija) ([saite](#))

³ Padomes 2007. gada 5. marta Lēmums 2007/162/EK, Euratom, ar ko izveido civilās aizsardzības finanšu instrumentu ([saite](#))

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Lēmums 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu ([saite](#))

⁵ COM(2011) 0696 galīgā redakcija ([saite](#))

⁶ SEC(2011) 1311 galīgā redakcija ([saite](#))

ieinteresētajām personām (iesaistītajām valstīm, starptautiskajiem partneriem, Komisijas dienestiem), veicot aptaujas un tiešsaistes apsekojumus.

Kopumā ārējās novērtēšanas plānojums bija labs un tajā izmantotā metodoloģija – atbilstīga. Novērtējuma pamatā bija daudz datu, kas iegūti no drošiem avotiem, tomēr kvantitatīvo datu izmantošana varēja būt plašāka. Ar dažādiem metodoloģiskiem līdzekļiem nodrošināto pierādījumu kopums pamatā bija līdzsvarots. Ir daudz novērojumu, ko izteikušas ieinteresētās personas (piemēram, starptautiskie partneri, daži Komisijas dienesti), kuras nepārstāv iesaistītās valstis, bet spēj novērtēt mehānismu salīdzinājumā ar citām starptautiskām sistēmām, un tas vairo secinājumu ticamību. Dažos konkrētos gadījumos novērtējuma pamatā galvenokārt bija apsekojuma rezultāti un aptaujas, un tāpēc tajā ir spriedumi, kas varētu būt diezgan subjektīvi. Tomēr datu un veiktās analīzes robežās gūtie konstatējumi ir ticami un secinājumi ir līdzsvaroti, loģiski izriet no šiem konstatējumiem un ir saistāmi ar faktiem un datiem. Ar pilnu ārējo novērtējumu, kurā ir sīki kvalitatīvi un kvantitatīvi pierādījumi, var iepazīties vietnē <http://ec.europa.eu/echo/en/funding-evaluations/evaluations/thematic-evaluations>.

Šajā ziņojumā ir pausts Komisijas viedoklis par ārējā novērtējuma galvenajiem secinājumiem un ieteikumiem. Turpmākajās nodaļās ir izklāstīti galvenie novērtējumā iegūtie konstatējumi, kas aplūkoti, ņemot vērā laiku no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim īstenoto mehānisma darbību būtiskumu, saskaņotību, efektivitāti rezultātu un resursu ziņā un ES pievienoto vērtību; pēc tam ir sniegti Komisijas secinājumi.

2. PRIEKŠVĒSTURE MEHĀNISMA DARBĪBĀM 2007.–2013. GADA PERIODĀ

2.1. ES institucionālās pārmaiņas

Pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2009. gadā ES civilās aizsardzības darbības un tiesību akti, tostarp Mehānisma lēmums un *CPFI* lēmums, pamatojās uz EK Līguma 308. panta vispārējo tiesisko regulējumu, kas ļauj Padomei (ar vienprātīgu lēmumu) rīkoties, ja tas vajadzīgs kāda Līguma mērķa panākšanai, jomās, kurās EK Līgumā nav noteikts cits juridiskais pamats. Kad Lisabonas līgumā tika iekļauts jaunais 196. pants, kas veltīts civilajai aizsardzībai, civilo aizsardzību sāka oficiāli atzīt par patstāvīgu politiku.

Līdz 2010. gada sākumam par civilo aizsardzību bija atbildīgs tas pats komisārs, kurš bija atbildīgs par vidi. Lai labāk izmantotu sinerģijas un nostiprinātu ES reaģēšanas darbību saskaņotību, atbildību pēc tam nodeva Humānās palīdzības un civilās aizsardzības ģenerāldirektorātam (turpmāk „*ECHO* ĢD“).

2.2. Pārskats par mehānismu

Mehānisms atbalsta ārkārtas palīdzības mobilizāciju jebkādu dabas vai cilvēku izraisītu, lielu katastrofu gadījumā Eiropas Savienībā vai ārpus tās. Mehānismā 2013. gada beigās bija iesaistītas 32 valstis, proti, visas 28 ES dalībvalstis un bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Islande, Lihtenšteina un Norvēģija (kas turpmāk kopā dēvētas „iesaistītās valstis“).

Par rīcību katastrofas tiešās ietekmes pārvarēšanai pirmkārt atbildīga ir iesaistītā valsts vai valsts, kurā katastrofa ir notikusi. Tomēr, ja ārkārtas situācijas apmērs pārsniedz valsts reaģēšanas iespējas, katastrofas skartā valsts var lūgt iesaistītajām valstīm civilās aizsardzības

līdzekļus un vienības un saņemt šādu palīdzību. Apvienojot iesaistīto valstu civilās aizsardzības iespējas, mehānisms var nodrošināt labāku aizsardzību vispirms cilvēkiem, tad videi un īpašumam, tostarp kultūras mantojumam.

Cits galvenais mehānisma mērķis bija atbalstīt un papildināt iesaistīto valstu centienus sagatavotības nodrošināšanā. Tas attiecas uz daudzām dažādām darbībām labākai sagatavotībai, piemēram, mācību kursiem, ekspertu apmaiņu, praktiskām nodarbībām imitētās situācijās un dažādiem sadarbības projektiem. Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam palielinājās arī novēršanas darbību apjoms.

2.3. Galvenās mehānisma darbības

Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam mehānismu veidoja vairāki turpmāk norādīti elementi, kuru mērķis bija veicināt pienācīgus novēršanas pasākumus un sagatavotību, kā arī efektīvu reaģēšanu uz katastrofām ES līmenī. To lielākā daļa tika finansēta ar *CPFI* lēmuma starpniecību. Daži tika finansēti no Eiropas Parlamenta un Padomes⁷ piešķirtā papildu finansējuma vai no citiem ES instrumentiem, piemēram, Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta.

Monitoringa un informācijas centrs (turpmāk „MIC“) bija mehānisma darbības kodols, un tam bija trīs galvenās funkcijas: i) pārraudzība (apmaiņa ar trauksmes ziņojumiem un agrīnās brīdināšanas informāciju par gaidāmajām katastrofām, ko ļauj veikt agrīnās brīdināšanas sistēmas⁸ (turpmāk „ABS“)); ii) informācijas sniegšana sabiedrībai un iesaistītajām valstīm, izmantojot kopīgo ārkārtējo situāciju sakaru un informācijas sistēmu (turpmāk „*CECIS*“), un iii) saistībā ar mehānismu sniegtās palīdzības koordinēšana⁹. No 2013. gada 15. maija MIC aizstāja Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centrs (turpmāk „*ERCC*“), kurš kopš tā laika nodrošina diennakts monitoringu 7 dienas nedēļā un tūlītēju reaģēšanu uz katastrofām visā pasaulē. Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam MIC/*ERCC* aktivizēja mehānismu 223 reizes, no tām 132 reizes – ārpus iesaistītajām valstīm, kopumā 69 valstīs. Tas koordinēja arī kopumā 72 misijas un šo misiju laikā izvietoja 246 ekspertus un 64 MIC/*ERCC* sadarbības koordinatorus.

Mācību programma, kas paredz mācību kursus, praktiskās nodarbības imitētās situācijās un ekspertu apmaiņas sistēmu, tika izveidota kopīgas izpratnes veidošanai par sadarbību civilās aizsardzības pasākumos un reaģēšanas paātrināšanai liela mēroga ārkārtas situācijās. Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam mācību kursus apmeklēja 4657 eksperti, ekspertu apmaiņas programmā piedalījās 882 eksperti no 29 iesaistītajām valstīm un no 58 saņemtajiem priekšlikumiem par praktiskajām nodarbībām imitētās situācijās 2007.–2013. gada uzaicinājumā par priekšlikumu iesniegšanu tika atlasīts 31 priekšlikums.

Moduļi un tehniskās palīdzības un atbalsta vienības (turpmāk „*TAST*“) ir iepriekš noteiktas, specifiskas un sadarbībspējīgas ātrās reaģēšanas vienības, ko var izvietot pēc pirmā

⁷ Izmēģinājuma projekti un sagatavošanās darbības saskaņā ar Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 (Finanšu regulas) 49. panta 6. punkta a) un b) apakšpunktu; 2008. gada ES budžeta 07 04 04. un 07 04 05. pozīciju; Komisijas Lēmumu C(2008)1740; 2009. gada ES budžeta 07 04 05. pozīciju; Komisijas Lēmumu C(2009)3356; 2010. gada ES budžeta 07 04 05. pozīciju; Komisijas Lēmumu C(2010)1206.

⁸ Kopīgā pētniecības centra (KPC) izveidotajā ABS ir iekļauta Globālā katastrofu brīdinājuma un koordinācijas sistēma (*GDACS*), Eiropas Meža ugunsgrēku informācijas sistēma (*EFFIS*) un Eiropas brīdinājuma sistēma plūdu gadījumā (*EFAS*).

⁹ MIC/*ERCC* nodrošina arī 2012. gadā izveidotā Kopernika ārkārtējo situāciju vadības dienesta darbību, tostarp kartēšanas elementa un sadarbības ar pilnvarotajiem lietotājiem, koordināciju.

pieprasījuma. Iesaistītās valstis 2013. gada beigās *CECIS* sistēmā bija reģistrējušas 150 moduļus un desmit *TAST* vienības. Finansējums tika nodrošināts arī konkrētu moduļu praktiskām nodarbībām, kuru uzdevums bija moduļu apmācība apstākļos, ar kādiem varētu būt jāstāpjas reālās ārkārtas situācijās.

Novēršanas un sagatavošanās projektu mērķis bija izpratnes vairošana un iesaistīto valstu ciešāka sadarbība civilās aizsardzības jomā. Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam tika definētas novēršanas un sagatavošanās projektu prioritātes un noteikti ikgadējie mērķi uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus (izņemot 2007. gadam, kad uzaicinājums tika izsludināts tikai par novēršanas, bet ne sagatavošanās projektu priekšlikumu iesniegšanu). Uzaicinājumos par priekšlikumu iesniegšanu, ko izsludināja 2007.–2013. gadā, no 371 saņemtā priekšlikuma tika atlasīti 76 novēršanas un sagatavošanās projektu priekšlikumi.

Tika izveidota *novēršanas politikas sistēma* kā papildinājums ES politikai reaģēšanas un sagatavošanās jomā. Lai veiktu darbības, kas prasītas Komisijas 2009. gada paziņojumā par Kopienas pieeju dabas un cilvēka izraisīto katastrofu novēršanai, tika sāktas un īstenotas dažādas novēršanas darbības.

Iesaistītās valstis varēja pieprasīt atbalstu un līdzfinansējumu *civilās aizsardzības palīdzības nogādāšanai* uz valsti, kurā bija ārkārtas situācija. Komisija bija atbildīga par atbalstu iesaistītajām valstīm šādās jomās: i) brīvprātīgi piešķirto transportēšanas līdzekļu kopīga izmantošana vai apvienošana; ii) komercirtgū vai no citiem avotiem (transporta darbuzņēmējiem) pieejamo transportēšanas līdzekļu identifikācija un iii) ES finansējuma (dotāciju vai transporta darbuzņēmēju) izmantošana, lai apmaksātu vajadzīgos transportēšanas līdzekļus. Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam kopumā tika piešķirtas 122 transporta dotācijas, kuru rezultātā Komisijas kopējais ieguldījums sasniedza aptuveni EUR 10,9 miljonus. Transporta brokera pakalpojumi tajā pašā periodā tika izmantoti divpadsmit reizes: deviņas reizes kā vienīgais risinājums un trīs reizes kopā ar dotāciju.

Ar *jūras piesārņojumu* saistītās darbības arī ieņēma nozīmīgu vietu mehānisma kopējo darbību vidū. Šajā jomā Komisija cieši sadarbojās ar Eiropas Jūras drošības aģentūru (turpmāk „*EMSA*“). Laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam *MIC/ERCC* tika iedarbināts deviņas reizes jūras piesārņojuma dēļ, un četros no šiem gadījumiem kopumā tika izvietoti 13 eksperti un trīs *MIC/ERCC* sadarbības koordinatori; līdzfinansējumu ieguva pieci sagatavošanās un divi jūras piesārņojuma novēršanas projekti, kā arī vienas *praktiskās* nodarbības imitētās jūras piesārņojuma situācijās.

Izmēģinājuma projektu un sagatavošanās darbību programmas turpinājās 2008.–2010. gadā un tika finansētas no Eiropas Parlamenta un Padomes piešķirtā papildu finansējuma. Sagatavošanās darbība tika izveidota, lai pārbaudītu jaunus veidus, kā uzlabot ES spēju reaģēt uz katastrofām; 2008. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus tika saņemti 15 projektu priekšlikumi, no kuriem izvēlējās piecus par kopējo līdzfinansējumu aptuveni EUR 3,1 miljons; 2009. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus tika saņemti 15 priekšlikumi, no kuriem apstiprināja septiņus, kam piešķīra aptuveni EUR 6 miljonus; 2010. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus tika saņemti 14 priekšlikumi, no kuriem apstiprināja piecus, kam kopumā piešķīra aptuveni EUR 7 miljonus lielu finansējumu. Izmēģinājuma projekta "Eiropas ugunsdzēsēju lidmašīnu taktiskās rezerves" (turpmāk „*EUFFTR*“) ietvaros divas ugunsdzēsēju lidmašīnas (papildu resurss kopējās ES ugunsdzēsības spējas nostiprināšanai) iesaistījās sešos no deviņiem ārkārtas mežu ugunsgrēkiem 2009. gadā.

Mērķis *darbībām ar trešām valstīm* bija nodrošināt, ka darbības starp iesaistītajām valstīm un trešām valstīm ir labāk koordinētas, lai novērstu katastrofas, sagatavotos tām un reaģētu uz tām. To starpā bija i) darbības ar kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm, proti, Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta ietvaros īstenotā Civilās aizsardzības sadarbības programma I, kas ilga no 2010. gada decembra līdz 2012. gada novembrim un ko veidoja mācības, apmaiņa ar ekspertiem, praktiskās nodarbības un darbsemināri; ii) darbības ar Eiropas kaimiņreģiona valstīm, kurās ES sadarbojās ar šīm valstīm, īstenojot Dabas un cilvēka izraisīto katastrofu novēršanas, sagatavošanas un reaģēšanas programmu (*PPRD* dienviņu valstīm un *PPRD* austrumu valstīm), un iii) darbības ar citām trešām valstīm, proti, tām, ar kurām parakstīts sadarbības līgums, kā arī *ASEAN* valstīm un Ķīnu.

3. 2007.–2013. GADĀ ĪSTENOTO MEHĀNISMA DARBĪBU PIEMĒROTĪBA

Neatkarīgajā ārējā novērtējumā īpaši bija uzsvērti turpmāk norādītie punkti saistībā ar atsevišķo mehānisma darbību piemērotību.

1. Visas ieinteresētās personas, kas tika aptaujātas ārējās novērtēšanas laikā, uzskatīja *MIC/ERCC* un ar to saistītos instrumentus (*CECIS* un *ABS*) par mērķtiecīgiem un pauda apmierinātību ar nodrošināto pārraudzību, informācijas pārvaldību un koordināciju. Iesaistītās valstis uzskatīja, ka *MIC/ERCC* ir kritiski svarīga nozīme, lai katastrofu gadījumā nodrošinātu efektīvu, optimālu un ātru ārkārtas reaģēšanu, efektīvi izvietotu ES civilās aizsardzības vienības un papildinātu ES intervences pasākumus ar dalībvalstu un starptautisko reaģēšanas spēku darbībām katastrofu gadījumos. Viens no *MIC* galvenajiem trūkumiem, proti, nespēja nodrošināt diennakts darbu septiņas dienas nedēļā, kas tika uzsvērts arī starpposma novērtējumā, bija pārvarēts, pārejot no *MIC* uz *ERCC*.
2. Lielākā daļa iesaistīto valstu uzskatīja *mācību kursus* par piemērotiem savu valstu civilās aizsardzības iestāžu vajadzību apmierināšanai. Mācību kursu noslodze visā 2007.–2013. gada periodā bija augsta, vidēji aizpildīti bija 88,6 procenti pieejamo vietu. Tomēr ārējā novērtējumā bija arī norādīts, ka nav novērtēts, cik lielam vajadzētu būt optimālajam apmācāmo ekspertu skaitam, lai varētu nodrošināt pietiekami daudz apmācāmo personu mehānisma ietvaros veiktās izvietojšanas vajadzībām. Faktiski izvietoto apmācīto ekspertu skaits procentos saskaņā ar aplēsi bija mazliet lielāks nekā 10 %.
3. *Praktiskās nodarbības imitētās situācijās* aptvēra ļoti plašu iespējamo scenāriju spektru, kas atspoguļoja iesaistītajām valstīm būtiskas situācijas. Praktiskajās nodarbībās piedalījās lielākā daļa iesaistīto valstu (visas, izņemot četras), un 18 valstis uzņēmās vadošā rīkotāja pienākumus — tas papildus parāda, ka nodarbības bija piemērotas. Tomēr 2007.–2013. gada periodā saņemto priekšlikumu skaits un līdzfinansēto imitētās situācijās īstenoto nodarbību skaits bija atšķirīgs, un tam bija tendence samazināties. Visvairāk, proti, 18 priekšlikumi, tika iesniegti 2008. gadā salīdzinājumā ar 5 priekšlikumiem 2013. gadā (novērtēšanas perioda beigās); līdzīgi tam 2007. un 2008. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus līdzfinansējumu saņēma 8 praktisko nodarbību projekti, savukārt tikai divi 2013. gadā.

4. *Ekspertu apmaiņas* programmas dalībnieku tiešsaistes apsekojumā saņemtie rezultāti parādīja, ka 99 % no tiem, kas piedalījās apsekojumā, uzskatīja, ka apmaiņa ir uzlabojusi viņu zināšanas un prasmes. Lielākais dalībnieku un uzņēmējorganizāciju vairākums raksturoja programmu pārvaldībā iesaistītos cilvēkus kā izpalīdzīgus un kompetentus, kas saprotami un zinoši sniedz informāciju par apmaiņu organizēšanu. Dažas ieinteresētās personas uzskatīja, ka apmaiņa notiek nepietiekamā apmērā, un domāja, ka programmai vajadzētu spēt finansēt papildu apmaiņu. Turklāt iesaistīto valstu dalība programmā bija ļoti nevienāda.
5. *Moduļi* un *TAST* vienības tika izmantoti vairākās katastrofu situācijās Eiropas Savienībā un ārpus tās, turklāt 2013. gadā vien tika izvietoti 12 moduļi. Lai gan vairums iesaistīto valstu piekrita, ka attiecīgās pamatnostādnes un darbības standartprocedūras moduļiem 2007.–2013. gada periodā bija izstrādātas un ieviestas, apspriedēs ar citām ieinteresētajām personām un gadījumu izpētē tika konstatēts, ka ir vajadzīgas vienotākas pamatnostādnes un standarti ar plašāku starptautisko tvērumu moduļu izveidošanai, darbībai un kopīgām procedūrām. Daudzas ieinteresētās personas uzskatīja, ka praktiskās nodarbības ir būtiskas un svarīgas, lai noteiktu trūkumus moduļu darbībā, tādējādi paaugstinot sadarbības līmeni ar citiem moduļiem un uzlabojot palīdzības koordināciju.
6. *Novēršanas un sagatavošanās projekti*, kurus atlasīja 2007.–2013. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus, atbilda uzaicinājumos noteiktajiem konkrētajiem mērķiem, un tos atzina par būtiskiem mehānisma vispārējo mērķu īstenošanai. Atlases procesu atzina par atbilstošu, kaut arī tika norādīts, ka tā laiks varētu būt īsāks. Visbeidzot, projektu pārraudzības procesu uzskatīja par pārredzamu un godīgu.
7. Iesaistītās valstis, Eiropas Parlaments un Padome atkārtoti aicināja iesniegt priekšlikumus darbībām [katastrofu] *novēršanai*, tāpēc dažādie pasākumi, kas tika īstenoti novēršanas politikas izveidei, atbilda iesaistīto personu vajadzībām. Starpposma ziņojumā bija prasīts, lai ES politika [katastrofu] novēršanai spētu risināt dažādos novēršanas aspektus dažādajās ES politikas jomās un atvieglotu turpmāko sadarbību starp iesaistītajām valstīm. Savāktie pierādījumi rosina domāt, ka civilā aizsardzība tagad ir integrēta ar 13 citām ES politikām un sadarbības uzlabošanas ir veicinājušas vairākas ekspertu sanāksmes, kuru rezultātā ir notikusi apmaiņa ar labu praksi. Tādējādi ieteikumi ir ņemti vērā. Tomēr [katastrofu] novēršana vēl aizvien ir viena no svarīgākajām ieinteresēto personu prioritātēm, jo novēršanas politikas sistēma tika izveidota tikai nesen un ir vajadzīgs ilgāks laiks, lai to pilnveidotu.
8. Ļoti būtiska nozīme bija tādas juridiskās sistēmas izveidei, kas ļautu sniegt *atbalstu transporta nodrošināšanas jomā*, jo tas atbilda iepriekš noteiktajām vajadzībām. Lai gan novērtēšanas perioda sākumā virzība bija lēna, aizvien plašāka transporta nodrošināšanas atbalsta izmantošana novērtēšanas periodā parādīja, ka novērtēšanas perioda beigās šo darbību varēja uzskatīt par ieviestu. Tas arī parādīja, ka Komisija ir ņēmusi vērā starpposma novērtēšanā sniegto ieteikumu padarīt procedūras un dokumentācijas prasības mazāk apgrūtināšas. Pierādījumi liek domāt, ka transporta nodrošināšanas jomā sniegtais atbalsts pozitīvi ietekmēja lēmumu sniegt palīdzību civilās aizsardzības vajadzībām.
9. Mehānisma iesaistīšanai *jūras piesārņojuma* gadījumos bija vajadzīga cieša sadarbība ar *EMSA*. Ārējā novērtēšanā tika konstatēts, ka darbības jūras piesārņojuma gadījumos

deva ieguldījumu triju galveno mehānisma mērķu īstenošanā: laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam MIC/ERCC deviņas reizes koordinēja ES darbības, reaģējot uz jūras piesārņojumu; MIC/ERCC arī atviegloja atbalsta sniegšanu skartajām valstīm, bieži vien sadarbībā ar EMSA, kas nodrošināja ekspertus un atbalstu loģistikas ziņā; šīs darbības deva ieguldījumu cilvēku dzīvību un vides aizsardzībā.

10. *Izmēģinājuma projekts un sagatavošanās darbību projekti* nostiprināja ES reaģēšanas spēju, jo ļāva reaģēt uz kritiskām vajadzībām, ko radīja lielas katastrofas. Aptaujātās ieinteresētās personas ziņoja, ka izmēģinājuma projektā iesaistīto *Canadair* lidmašīnu pieejamība un gatavība deva reālu ieguldījumu cīņā ar mežu ugunsgrēkiem. Savukārt sagatavošanās darbības ļāva pārbaudīt inovatīvus organizatoriskos risinājumus un izveidot jaunus modeļus, kas vēlāk tika izmantoti saskaņā ar mehānismu.
11. *Darbības trešās valstīs* atbilda gan saņēmēju trešo valstu, gan iesaistīto valstu vajadzībām. Darbības palīdzēja vairot trešo valstu spēju reaģēt uz katastrofām un gūt labāku izpratni par mehānismu un tā iespējām. Iesaistītajām valstīm spējas palielināšana trešās valstīs, jo īpaši kaimiņvalstīs, varētu būt ieguldījums, lai samazinātu vajadzību pēc mehānisma sniegtā atbalsta nākotnē, novērstu konkrēta veida katastrofu izplatību (pāri robežām) un palielinātu reaģēšanas ātrumu katastrofu gadījumā.

Kopumā, ņemot vērā mehānisma izmantošanas kolektīvo pieredzi un tā pozitīvo attīstību, Komisija ir vienprātis ar neatkarīgās vērtēšanas rezultātiem, ka visas mehānisma darbības bija būtiski elementi kopējā politikā un palīdzēja uzlabot valstu civilās aizsardzības sistēmas katastrofu kontrolei Eiropā un aiz tās robežām. Šos secinājumus papildina kvantitatīvie dati¹⁰, kas apstiprina, piemēram, lielāku mehānisma iedarbināšanas biežumu, pieprasījumus pēc līdzfinansējuma transportam, moduļu izmantošanu un augstu līdzdalības līmeni praktiskajās nodarbībās, mācībās un ekspertu apmaiņā.

4. MEHĀNISMA DARBĪBU SASKAŅOTĪBA 2007.–2013. GADĀ

Neatkarīgajā ārējā novērtējumā bija īpaši uzsvērti turpmāk norādītie punkti.

1. No iesaistītajām valstīm, kas sniedza atbildes uz tiešsaistes aptauju, 94 % uzskatīja, ka MIC/ERCC uzlabo koordināciju starp ES un dalībvalstīm un sniedz palīdzību civilās aizsardzības vajadzībām pasākumu laikā. Tas nepārprotami norāda, ka Komisija ir ņēmusi vērā starpposma novērtējuma ieteikumus par to, ka vēlams uzlabot koordināciju starp MIC/ERCC un iesaistītajām valstīm un starptautiskajiem partneriem. ES līmenī MIC/ERCC koordinēja jebkādu reaģēšanu uz katastrofām un katastrofu gadījumos nodrošināja pilnīgu saskaņotību starp Komisijas dienestiem un citām ES iestādēm (piemēram, sadarbību ar *SANCO* ĢD Haiti, *ENER* ĢD Japānā, *EEAS* Pakistānā un *EMSA* Amerikas Savienotajās Valstīs). Visi aptaujātie starptautiskie partneri uzskatīja, ka MIC/ERCC ir uzticams partneris un spēj sniegt informāciju un nodrošināt atbalstu. MIC/ERCC plaši sadarbojās ar citiem Komisijas dienestiem un starptautiskajiem partneriem — vairāk nekā 60 reizi 2007.–2013. gada laikā.

¹⁰ MIC/ERCC oficiālā statistika; skatīt arī novērtējuma ziņojuma 32.–34., 53.–56., 69.–71., 77., 78., 114.–116. lpp.

2. Saiknes starp *mācību kursiem* bija plānotas saskanīgi, jo kursi aptvēra ievadtēmas, operatīvo darbību un pārvaldības jautājumus un bija savstarpēji saistīti. Dažas sīkākas piezīmes attiecās uz konkrētām jomām (piemēram, darbu ar plašsaziņas līdzekļiem), par kurām saskaņotā veidā varētu runāt dažādosursos.
3. *Praktiskās nodarbības imitētās situācijās* bija saskaņotas ar citām mehānisma darbībām, jo īpaši mācību kursiem un praktiskām nodarbībām moduļos, to īstenotie uzdevumi un darbības metodes bija atšķirīgi un rezultāti — savstarpēji papildinoši. Atkarībā no scenārija vairākās imitētās situācijās īstenotajās praktiskajās nodarbībās varēja iesaistīt arī trešās valstis, un tas papildus vairoja mehānisma ārējo saskaņotību. Tomēr jau starpposma novērtējumā tika norādīts, ka saskaņotību, veicot praktiskās nodarbības imitētās situācijās, varētu uzlabot, ja būtu izveidota visaptveroša stratēģija vai sistēma nodarbību programmai imitētās situācijās. Šis ieteikums pašlaik tiek īstenots saskaņā ar prasībām, kas izvirzītas 2013. gada lēmumā.
4. Iesaistītās valstis dažreiz uztvēra *ekspertu apmaiņas* programmu kā alternatīvu mācību kursiem, nevis papildinošu darbību un forumu apmaiņai ar zināšanām un labu praksi. Tomēr tās uzskatīja, ka programma rada iespējas vairāk uzzināt par mehānisma funkcijām un sniedz tīklošanās iespēju, kas reālas katastrofas gadījumā var izrādīties būtiski svarīga.
5. Iepriekš noteiktie un sadarbspējīgie *moduļi* deva papildu iespēju palīdzības izvēršanai pēc pirmā pieprasījuma, un tāpēc tie bija svarīgi sadarbības atvieglošanai civilās aizsardzības jomā, īstenojot mehānisma mērķi. Moduļu praktiskās nodarbības bija saskaņotas tiktāl, ciktāl tās nodrošināja būtiski svarīgas mācības un ļāva pārbaudīt spējas un procedūras realitātei ļoti tuvos ārkārtas notikumu scenārijos.
6. Atlasītie *novēršanas un sagatavošanās projekti* atbilda uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus ik gadu noteiktajām prioritātēm. Atlasītajos projektos īstenotās darbības bija arī saskaņotas ar tām darbībām, ko finansēja ar citu ES instrumentu starpniecību. Tomēr tika pausts viedoklis, ka uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus noteiktās novēršanas un sagatavošanās projektu prioritātes ir diezgan plašas — precīzāku prioritāšu noteikšana būtu izdevīgāka mehānismam un ļaut izvairīties no riska, ka tās varētu dublēt ar pasākumiem, kas finansēti no radniecīgiem ES finansēšanas instrumentiem.
7. *Novēršanas politikas sistēma* bija integrēta ar citiem ES politikas veidiem un arī saskaņota ar katastrofu riska vadības politiku un programmu starptautiskajā mērogā. Tika ierosināts papildus jau paveiktajam paredzēt papildpasākumus novēršanas darbību tālākai integrēšanai valstu civilās aizsardzības politikā, saistot [katastrofu] novēršanu ar sagatavotību un reaģēšanu.
8. Dažādie *transporta nodrošināšanas* jomā sniegtās palīdzības elementi (t. i., apvienošanas fāze, komercirtgū pieejamo transportēšanas iespēju noteikšana un līdzfinansēšana) bija tiešs ieguldījums mehānisma galveno mērķu īstenošanā, proti, palīdzības sniegšanas koordinēšanā un šīs palīdzības izvietojumā gadījumos, kad tas vajadzīgs.
9. Attiecībā uz *jūras piesārņojumu* sadarbībai starp EMSA un Komisiju (ECHO ĢD) bija noteikta virkne kopēju mērķu un ieviesti dažādi mehānismi precīzai uzdevumu sadalei

un labai koordinēšanai. Komisija arī aktīvi sadarbojās, pamatojoties uz četriem reģionāliem nolīgumiem, kas izstrādāti ES jūras baseinā; ārējā novērtējumā šo sadarbību atzina par ļoti spēcīgu un labi organizētu. Papildus Komisija piedalījās starpsekretariātu sanāksmē, kas notika starp reģionālo nolīgumu [pusēm], Komisiju un EMSA. Šie konstatējumi arī apstiprina to, ka Komisija ir veiksmīgi veikusi attiecīgos pasākumus, lai īstenotu starpposma novērtējuma ieteikumus, proti, nepieciešamību uzlabot koordināciju ar EMSA.

10. Viens no *sagatavošanās darbību projektu* galvenajiem mērķiem bija darīt pieejamu aprīkojumu un citus resursus, lai izvietotu tos, reaģējot uz katastrofām, kā tas jau bija noticis vairākos gadījumos (piemēram, Haiti zemestrīces gadījumā). *Izmēģinājuma projekts* palīdzēja nostiprināt ES kopējo ugunsdzēsības spēju. Tāpēc ārējā novērtējumā tika pausts uzskats, ka izmēģinājuma projektā un sagatavošanās darbībās panāktie rezultāti atbilst mērķiem, t. i., saskaņotā veidā mazina esošos trūkumus.
11. Dokumentu izpētē un ieinteresēto personu aptaujās, ko veica kā daļu no ārējā novērtējuma par darbībām ar trešām valstīm, tika secināts, ka sekmīga darbību īstenošana saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu, *PPRD* programmām dienvidu un austrumu valstīm palīdzēja uzlabot sadarbību starp kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm, kā arī kaimiņvalstīm un ES, šādi veicinot saskaņotāku sadarbību novēršanas, sagatavošanās un reaģēšanas darbībās.

Komisijas pieredze, kas gūta par mehānisma darbībām, un secinājumi, kas pamatojas uz saņemto informāciju un informatīvajām sanāksmēm ar attiecīgajām pusēm pēc veiktajām operācijām/ praktiskajām nodarbībām/ mācībām, apstiprina ārējās novērtēšanas rezultātus, kuros konstatēts, ka mehānisma darbības viena otru papildina valstu, ES un starptautiskajā līmenī. Tomēr Komisija uzskata, ka ir vēl neizmantotas iespējas visu mehānisma darbību pilnīgākai sistematizēšanai un plašākai mācību gūšanai no dažādām darbībām, un risinās šo jautājumu, veidojot vispārēju stratēģisku sistēmu mācībām, praktiskajām nodarbībām un gūto mācību izmantošanai. Komisijas pastāvīgi veiktais iekšējās koordinācijas darbs starp dažādiem dienestiem, kā arī kontakti ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm apstiprina ārējā novērtējuma secinājumu, ka mehānisma īstenošana kopumā noritēja saskaņā ar saistītajām ES un starptautiskajām darbībām un programmām.

5. MEHĀNISMA DARBĪBU EFEKTIVITĀTE 2007.—2013. GADĀ

Neatkarīgajā ārējā novērtējumā bija īpaši uzsvērti turpmāk norādītie punkti.

1. MIC/ERCC tika atzīts par efektīvu platformu ar vajadzīgajām īpašībām un pietiekamiem resursiem tā mērķu sasniegšanai un funkciju izpildei. Visas iesaistītās valstis, kas atbildēja uz tiešsaistē veikto aptauju, uzskatīja, ka MIC/ERCC veiksmīgi nodrošina saziņu starp ES līmeni un iesaistītajām valstīm, un gandrīz visi uzskatīja, ka MIC/ERCC var piekļūt visu diennakti 7 dienas nedēļā un ka tas ir spējīgs nekavējoties reaģēt. Vairākas ieinteresētās personas norādīja, ka nepieciešamais laiks, lai MIC/ERCC veiktu ES palīdzības koordinēšanu un izvēršanu, gadu gaitā ir samazinājies. Dažas kritiskas piezīmes tika saņemtas no mazākas iesaistīto valstu grupas un citām ieinteresētajām personām par i) valstu ekspertu atlasīšanu izvietojumam ārkārtas situācijās (tika pausts uzskats, ka, izvēloties ekspertus, jāpiešķir lielāka

nozīme MIC/ERCC, lai labāk saskaņotu prasmes ar faktiskajām vajadzībām notikumu vietā) un ii) MIC/ERCC personāla praktiskās pieredzes trūkumu darbam notikumu vietā.

2. Ir sasniegti *mācību kursu* mērķi uzlabot ekspertu individuālās prasmes un zināšanas un veidot kopēju izpratni par sadarbību civilās aizsardzības pasākumos. Novērtējumā ierosināts nostiprināt saikni starp prasmēm, kas vajadzīgas, strādājot [katastrofas] vietā, un mācībām, kas gūtas izvēršanas pasākumos un mācībuursos, un šo procesu varētu darīt sistemātiskāku.
3. Lielākoties ir sasniegti *praktiskajām nodarbībām imitētās situācijās* noteiktie mērķi, jo īpaši tika veicināta labāka koordinācija un panākts īsāks reaģēšanas laiks, un šīs nodarbības palīdz darboties mehānismam kopumā. Imitētās situācijās veiktajās nodarbībās ir sasniegti arī vairāki plašāki mērķi, piemēram, sadarbības iespēju izpēte starp UNDAC un ES civilās aizsardzības vienībām un operatīvās un stratēģiskās sadarbības tālāka attīstīšana starp humāno palīdzību un civilo aizsardzību valstu un ES līmenī.
4. *Ekspertu apmaiņas* programmu uzskatīja par efektīvu tiktāl, ciktāl tā izpildīja tās dalībnieku mērķus. Daudzi eksperti ziņoja, ka ir guvuši specializētas prasmes, kuras var bez kavēšanās likt lietā. Tomēr nebija papildījušās daudzu ekspertu cerības pēc pieredzes apmaiņas tikt izvietotiem ES civilās aizsardzības vienībās. Lai gan programmu augstu novērtēja gan dalībnieki, gan uzņēmējorganizācijas, atgriezenisko saiti būtu vērts uzlabot, jo tai ir centrālā vieta efektivitātes vērtēšanā.
5. Starpposma novērtējumā bija ieteikums turpināt attīstīt *moduļu* koncepciju, tostarp veikt specializētas praktiskās nodarbības un izstrādāt standarta darbības procedūras. Šie ieteikumi tika pilnīgi īstenoti. CECIS datubāzē reģistrēto moduļu un TAST vienību skaits 2007.–2013. gada laikā palielinājās, 2013. gada beigās sasniedzot 150 moduļus. No 17 iepriekš noteiktajiem moduļu veidiem bija reģistrēti 16. Lai palielinātu reģistrēto moduļu efektivitāti, ieinteresētās personas ierosināja, ka būtu jāturpina izstrādāt obligātās prasības un moduļiem paredzētās pamatnostādnes. Aptaujāto iesaistīto valstu lielākā daļa uzskatīja, ka moduļiem paredzētās praktiskās nodarbības panāk savus mērķus tajā ziņā, ka civilās aizsardzības personāls tiek mudināts ievērot gūtās mācības un ieviest uzlabojumus moduļu darbībā. Tomēr tika pausts ierosinājums, ka biežāka iespēja vingrināties moduļu izvēršanā — pat mazā mērogā un mazāk sarežģītās praktiskās nodarbībās — palīdzētu nodrošināt iegūto prasmju ilgtspēju.
6. *Novēršanas un sagatavošanās projekti* sasniedza mērķus, kas bija noteikti ikgadējās darba programmās, un to rezultātā tika veiktas konkrētas darbības, piemēram, sniegts atbalsts katastrofu novēršanas stratēģiju izstrādei un paaugstināta informētība par konkrētiem jautājumiem. Tomēr novēršanas un sagatavošanās projektu ietekme un ilgtspēja aizvien vēl bija pārāk ierobežota; proti, rezultāti ne vienmēr tika ieviesti valstu līmenī, rezultāti netika sistemātiski publicēti un darīti redzami un pārnese uz citām iesaistītajām valstīm bija mazāka par iecerēto.
7. Dažādās izstrādātās un īstenotās *novēršanas* darbības palīdzēja sasniegt Komisijas 2009. gada paziņojumā un Padomes secinājumos par [katastrofu] novēršanu noteiktos mērķus. Proti, šīs darbības palīdzēja veidot tādu katastrofu novēršanas politiku, kas

vairāk pamatojās uz zināšanām; labāku sasaiti starp katastrofu novēršanā iesaistītajām personām un attiecīgo politiku un dalībniekiem, kas iesaistīti sagatavotības nodrošināšanā un reaģēšanā, kā arī iekļaut ar katastrofu novēršanu saistītos apsvērumus esošajos ES finanšu instrumentos un tiesību aktos.

8. No aptaujātajām iesaistītajām personām 77 % uzskatīja, ka *atbalsts transporta nodrošināšanas jomā* ar dotāciju starpniecību palīdz labāk reaģēt uz ārkārtas situācijām. Vairākas ieinteresētās personas norādīja, ka transporta brokeris ir piemērojies situācijām, kurās vajadzīga ļoti liela elastība, un ir potenciāls, kas ļauj ievērojami uzlabot tā izmantošanu. Visbeidzot, konkrētās katastrofās gūtā pieredze liek secināt, ka ES līdzfinansējuma ierobežošana līdz 50 % ievērojami mazina šā instrumenta efektivitāti. Tas saskan ar vienu no starpposma novērtējuma ieteikumiem par to, ka būtu jāizpēta dažādu līdzfinansējuma līmeņu iespējas. Komisijas darbībās šajā ziņā ir bijusi būtiska virzība, jo 2013. gada lēmumā tika ieviestas jaunas, augstākas līdzfinansējuma likmes.
9. Attiecībā uz *jūras piesārņojumu* darbību efektivitāte ir tieši atkarīga no labas sadarbības ar *EMSA*. Visās operācijās, kurās bija iesaistīta *EMSA*, šo sadarbību atzina par efektīvu. Par ļoti efektīviem tika atzīti arī jūras piesārņojuma novēršanas un sagatavošanās projekti, kuru nodrošinātie rezultāti nebūtu iespējami bez Komisijas (*ECHO ĢD*) finansiālā atbalsta. Vērtējums par praktiskajām nodarbībām imitētā jūras piesārņojuma situācijā nebija viennozīmīgs, jo Komisijai un *EMSA* bija atšķirīgs redzējums par to efektivitāti.
10. Aptaujāto iesaistīto valstu lielākā daļa uzskatīja, ka *izmēģinājuma projekts* un *sagatavošanās darbības* vērtējami kā ieguldījums efektīvākā reaģēšanā uz katastrofām, kas papildina esošās spējas, nevis dublē jau iepriekš veikto darbu un rezultātus. Piemēram, salīdzinājumā ar iesaistīto valstu individuālajiem risinājumiem izmēģinājuma projekts piedāvāja kritiski svarīgu atbalstu retās, bet nopietnās situācijās, kad vienlaikus notika lieli mežu ugunsgrēki. Sagatavošanās darbību projekta efektivitāte bija ierobežota tajā ziņā, ka rezultātus varēja plašāk izplatīt.
11. Kopumā savāktie pierādījumi norādīja, ka *darbības ar trešām valstīm*, proti, Pirmspievienošanas palīdzības instrumenta programma un *PPRD* programmas dienvidu un austrumu valstīm, ir sasniegušas mērķus. Dažas ieinteresētās personas uzsvēra, ka nākotnē vairāk jāpievēršas novēršanas darbībām atbilstoši izmaiņām mehānismā.

Komisijas viedoklis ir tāds, ka, ņemot vērā Komisijas operatīvā darba pieredzi un plašo informāciju, kas saņemta, 2007.–2013. gada periodā veicot vai atbalstot daudzas veiksmīgas darbības [katastrofu] novēršanai, sagatavošanās darbības, piemēram, praktiskās nodarbības un reaģēšanas operācijas, mehānismam kopumā noteiktais visaptverošais politiskais mērķis, t. i., sadarbības nostiprināšana, ir pilnīgi sasniegts. Dažos gadījumos šo darbību panākumi ir redzami tūlīt, piemēram, izmēģinājuma projekta gadījumā, kas ļāva atbalstīt iesaistītās valstis cīņā pret mežu ugunsgrēkiem laikā, kad nebija citu reaģēšanas iespēju, turpretim citos gadījumos rezultāti attiecīgajā brīdī ir mazāk taustāmi un izpaužas kā vienību apmācība kopīgam darbam, ņemot vērā iespējamo vajadzību sadarboties reālās ārkārtas situācijās. Komisijas viedokli apstiprina ārējās novērtēšanas rezultāti, kuros secināts, ka mehānisma darbību īstenošana bijusi efektīva, jo katra atsevišķā mehānisma darbība sasniegusi tās konkrētos politikas mērķus.

6. 2007.–2013. GADĀ ĪSTENOTO MEHĀNISMA DARBĪBU EFEKTIVITĀTE

Neatkarīgajā ārējā novērtējumā bija īpaši uzsvērti turpmāk norādītie punkti.

1. Ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam MIC/ERCC dažādo funkciju, tostarp MIC/ERCC, CECIS un ABS uzturēšanas un turpmākās izvēršanas, finansēšanai bija piešķirti aptuveni EUR 20 miljoni. Novērtējumā bija norādīts, ka MIC/ERCC īpaši efektīvi veicināja palīdzības sniegšanu koordinētā veidā, kas ļāva efektīvi izmantot resursus. Pāreja no MIC uz ERCC, kam bija savs personāls un kas tāpēc bija labāk sasniedzams visu diennakti 7 dienas nedēļā, bija vēl viens faktors, lai efektīvi izmantotu resursus, jo īpaši plānošanā un ātrā reaģēšanā uz ārkārtas situācijām. Viens no starpposma novērtēšanas konstatējumiem bija tāds, ka ABS operatīvo darbību var tālāk uzlabot. Kopš tā laika ABS sistēmā ir veikti ievērojami ieguldījumi. ABS piešķirtais budžets ir palielinājies no EUR 0,7 miljoniem 2009. gadā līdz EUR 1,6 miljoniem 2013. gadā, un tas izmantots, lai izstrādātu gandrīz reālā laika režīmā strādājošu ABS, kas var pilnīgi aptvert daudzus riskus.
2. Ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam kopumā aptuveni EUR 29 miljoni tika piešķirti *mācību kursiem*. Laikā no 2009. gada līdz 2010. gadam piedāvāto mācību kursu skaits divkāršojās no sešiem līdz divpadsmit. No 2010. gada līdz 2013. gadam strauji pieauga dalībnieku skaits mācībuursos, turpretim ieguldīto finanšu līdzekļu summa saglabājās nemainīga. Mācību kursu dalībnieki apstiprināja, ka dalība mācībās rada vienotu izpratni par mehānismu, kas savukārt ļauj efektīvāk izmantot resursus, nodrošinot labāk koordinētu un tādējādi resursu ziņā efektīvāku reaģēšanu.
3. Kopējais budžets, kas ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam piešķirts *praktiskajām nodarbībām simulētās situācijās*, bija vairāk nekā EUR 20 miljoni. Konkrētie budžeta apjomi bija ļoti atšķirīgi atkarībā no tā, cik plašs un sarežģīts bija scenārijs. Tā kā katram scenārijam bija savas īpatnības, to efektivitāti resursu ziņā ir grūti salīdzināt. Tomēr saskaņā ar trešo pušu finanšu un revīzijas ziņojumiem, kas tika analizēti ārējās novērtēšanas laikā, visu praktisko nodarbību budžets ir atzīts par atbilstīgu un samērīgu ar to konkrētajiem mērķiem.
4. Kopējais budžets, kas ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam bija veltīts *ekspertu apmaiņas* programmai, bija EUR 1,75 miljoni. Ārējās novērtēšanas rezultāti liecina, ka dažas iesaistītās valstis uzskatīja programmas kopējos resursus par ierobežotiem, atzīmējot, ka ekspertiem uz apmaiņu nācās ilgi gaidīt. Saskaņā ar ekspertu sniegto aprakstu apmaiņas faktiskā pārvaldība tika veikta labi un atlases process bija atbilstīgs un sekmēja programmas mērķu sasniegšanu.
5. Kopējais budžets, kas ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam bija piešķirts *moduļu treniņnodarbībām*, bija EUR 13 miljoni. Saskaņā ar ārējo novērtējumu, lai gan moduļu praktiskās nodarbības kopumā tika uztvertas ļoti pozitīvi, dažas ieinteresētās personas nebija pārliecinātas, vai ir efektīvi veikt ieguldījumus tik ievērojama moduļu skaita sagatavošanā, ja saistībā ar mehānismu pēdējos gados faktiski izvietota tikai relatīvi maza moduļu daļa. Turklāt tika pausts uzskats, ka moduļu praktiskās nodarbības nav proporcionāli notikušas visiem moduļiem, bet galvenokārt tikai dažu veidu moduļiem.

6. Kopējais budžets, kas 2007.–2013. gadā bija pieejams *novēršanas projektiem*, bija aptuveni EUR 14 miljoni un *sagatavošanās projektiem* – aptuveni EUR 10,5 miljoni. Lielākā daļa aptaujāto iesaistīto valstu uzskatīja budžetu par atbilstīgu un samērīgu projektu izvirzītajiem uzdevumiem. Pabeigto projektu budžeti lielākoties bija samērīgi ar konkrētajiem sasniegtajiem rezultātiem.
7. Iesaistītās valstis vienprātīgi uzskatīja, ka *novēršana* ir izmaksu ziņā efektīvs un pamatots veids, kā samazināt katastrofu radītos cilvēciskos un ekonomiskos zaudējumus. Tomēr tika norādīts, ka nav skaidrs, vai darbības katastrofu novēršanai ir pilnā mērā palīdzējušas vairot spēju kontrolēt katastrofas ES līmenī un kā novēršanas darbības ir bijušas saistītas ar citām mehānisma darbībām.
8. Kopējā summa, kas ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gadam tika piešķirta *transporta nodrošināšanas atbalstam*, bija EUR 62,9 miljoni, Komisijas kopējam ieguldījumam transporta nodrošināšanas atbalstā šajā laikā sasniedzot aptuveni EUR 11 miljonus. Ārējās novērtēšanas gaitā bija divi novērojumi: tiesību aktos noteiktās obligātās transporta apvienošanas fāzes nolūks bija nodrošināt efektīvu apvienošanu un kompleksas transporta operācijas, tomēr, ņemot vērā apvienošanas ierobežotos faktiskos rezultātus, nav skaidrs, vai apvienošanas fāze tiešām ir vajadzīga; un, lai gan transporta brokera izmantošana tika plānota tā, lai nodrošinātu efektivitāti izmaksu ziņā, brokera pakalpojumi tika izmantoti minimāli.
9. Ikgadējās darba programmās 2007.–2013. gada periodā netika piešķirts atsevišķs finansējums darbībām saistībā ar jūras piesārņojumu. Tā kā jūras nejaušas piesārņošanas gadījumi tika risināti ar dažādu mehānisma darbību starpniecību, šī problēma tika integrēta dažādās budžeta pozīcijās un izvērtēta kā to daļa.
10. ES Budžeta iestāde iezīmēja summu EUR 22,5 miljoni *izmēģinājuma projektam* un *sagatavošanās darbībām* 2008.–2010. gada periodam. Ārējā novērtējumā bija norādīts, ka pieejamais budžets ir atbilstīgs plānoto darbību veikšanai un izmantots konkrētu rezultātu nodrošināšanai, tostarp reaģēšanas spējas palielināšanai, praktisko nodarbību un/vai moduļu, mācību programmu un saziņas darbību plānošanai.
11. *Darbības ar trešām valstīm* tika finansētas ar dažādu finanšu instrumentu starpniecību. Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta Civilās aizsardzības sadarbības programmu I finansēja ar Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta (IPA) starpniecību 2010.–2012. gada periodam. PPRD programma dienvidu valstīm tika īstenota laikā no 2009. gada līdz 2012. gadam ar EUR 5 miljonu lielu budžetu, turpretim PPRD programma austrumu valstīm ilga no 2010. gada līdz 2014. gadam ar EUR 6 miljonu lielu budžetu. Papildus tam ES un Ķīnas katastrofu riska vadības projektu sāka īstenot 2012. gadā un to finansēja no attīstības sadarbības instrumenta, kopējam budžetam sasniedzot EUR 6 miljonus. Ārējā novērtējumā bija norādīts, ka dažādība darbībās ar trešām valstīm un dažādu finanšu mehānismu izmantošana potenciāli samazina ar trešām valstīm veikto darbību efektivitāti, jo šīs darbības nav saistītas visaptverošā sistēmā.

Komisija kopumā piekrīt ārējās novērtēšanas rezultātiem, ka mehānisma darbības tika plānotas tā, lai tās būtu efektīvas izmaksu ziņā (piemēram, mācību kursu budžets 2010.–2013. gadam saglabājās stabils, lai ganursos iesaistīto dalībnieku skaits pieauga) un kopumā

tika īstenotas efektīvi. Kontekstā, kas pārsniedz kvantitatīvo un kvalitatīvo datu ārējā novērtējuma robežas, Komisijas pieredze darbā ar mehānismu atklāj niansētāku ainu. Piemēram, palielinātie ieguldījumi ABS bija relatīvi mazi, salīdzinot ar citām mehānisma darbībām piešķirto budžetu, bet to devums mehānisma darbības uzlabošanai bija ievērojams. Savukārt ieguldījumi mācībās nodrošināja lielu skaitu ekspertu, kas ir gan apmācīti mehānisma darbībā, bet ne vienmēr iesaistīti attiecīgajās operācijās; šis secinājums liecina, ka līdz galam netiek novērtēts ievērojamais labums, ko dod mehānisma darbībā apmācītu ekspertu dalība valsts mēroga operācijās, un viņu potenciāls zināšanu izplatīšanā.

7. 2007.–2013. GADĀ ĪSTENOTO MEHĀNISMA DARBĪBU ES PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA

Neatkarīgajā ārējā novērtējumā bija īpaši uzsvērti turpmāk norādītie punkti.

1. MIC/ERCC nodrošinātā pievienotā vērtība ir bijusi daudzveidīga. Iesaistītajām valstīm MIC/ERCC bija „vienas pieturas aģentūra“ reaģēšanai uz katastrofām, kas nepārprotami nodrošina pievienoto vērtību salīdzinājumā ar divpusēju reaģēšanu. Visas ieinteresētās personas uzskatīja CECIS par vērtīgu centralizētu platformu informācijas apmaiņai, kam nepārprotami ir ES pievienotā vērtība. Trešām valstīm un starptautiskajiem partneriem MIC/ERCC ļāva vērsties pēc palīdzības un pieprasīt to ar vienas platformas starpniecību, tādējādi vienkāršojot sadarbību. ABS ļāva iesaistītajām valstīm piekļūt vismodernākajām brīdināšanas sistēmām, kas aptver visus draudu veidus, kā arī labākai zinātniskai/operatīvai saskarnei, darot iespējamu inovāciju.
2. *Mācību kursus* bija redzama liela ES pievienotā vērtība, kas ļāva dalībniekiem ne vien gūt prasmes un zināšanas par mehānismu, bet arī nostiprināja civilās aizsardzības profesionāļu tīklu. Ārējā novērtējumā ir apgalvots, ka šis tīklošanās efekts vienkāršo sadarbību un iesaistīšanās pasākumus.
3. No intervijām izrietēja, ka vismaz piecos no sešiem gadījumiem *praktiskās nodarbības imitētās situācijās* nebūtu notikušas bez ES līdzfinansējuma. Pieredzes apmaiņa un mācīšanās no paraugprakses bija viens no svarīgākajiem rezultātiem un arī nodrošināja lielu ES pievienoto vērtību. Turklāt praktiskās nodarbības ļāva reproducēt notikumu scenāriju ārkārtas situācijās, un iesaistītās personas tās uzskatīja par papildinājumu mācību kursiem.
4. Pieredzes apmaiņa un mācīšanās no paraugprakses bija viens no svarīgākajiem *ekspertu apmaiņas programmas* rezultātiem. Programmas rezultātā valstu un Eiropas līmenī tika veicinātas stipra saikne, kas atviegloja sadarbību. Atzinums bija tāds, ka bez ES finanšu palīdzības šādas apmaiņas diez vai būtu notikušas.
5. *Moduļu* un to praktiskās nodarbībās nodrošinātā ES pievienotā vērtība ir acīmredzama, jo moduļi tieši palīdz nacionālā līmenī reaģēt uz katastrofām attiecīgajās valstīs. Prasmju un procedūru pārbaude moduļu praktiskās nodarbībās rada vienotu izpratni par koordinētu palīdzību.

6. *Novēršanas un sagatavošanās* projektos ir sasniegti rezultāti, ko iesaistītās valstis, darbojoties katra atsevišķi, nebūtu sasniegušas. Vairumā projektu piedalījās vairāki partneri no dažādām iesaistītajām valstīm, šādi uzlabojot savstarpējās zināšanas un palīdzot vairojot uzticību iesaistīto valstu vidū.
7. ES pievienotā vērtība iezīmējās *novēršanas* darbībās: pirms novēršanas politikas izstrādes ES līmenī ne visām iesaistītajām valstīm bija labi izstrādāta politika katastrofu novēršanai — ES līmenī veiktās darbības motivēja iesaistītās valstis veikt papildu darbu, lai šādu politiku izveidotu. Iesaistītajām valstīm ļoti vērtīga bija arī informācijas apmaiņa par labo praksi un ekspertu sanāksmes ES līmenī.
8. Mehānisma ierosinātais *atbalsts transporta nodrošināšanas jomā* radīja ES pievienoto vērtību, tieši palīdzot izvērst palīdzību cīņai ar katastrofām skartajās valstīs. Konkrēti piemēri ir līdzekļu ietaupījumi iesaistīto valstu un ES līmenī, atbalstot transporta iespēju apvienošanu, un elastīga reakcija, kad to prasa situācija notikumu vietā.
9. Ir secināts, ka mehānisms ir radījis ES pievienoto vērtību *jūras piesārņojuma* situāciju risināšanai, galvenokārt veidojot ciešākas saiknes starp cilvēkiem, kas iesaistīti jūras piesārņojuma situāciju risināšanā, un civilajā aizsardzībā iesaistītajiem cilvēkiem un vajadzības gadījumā atbalstot sadarbību un kopēju darbu. Jūras piesārņojuma novēršanas un sagatavošanās projekti tika uzsvērti kā ļoti svarīga iniciatīva pievienotās vērtības radīšanā.
10. *Izmēģinājuma projekts un sagatavošanās darbības* palīdzēja radīt/darīt pieejamus papildu resursus, ko katra atsevišķā iesaistītā valsts nebūtu spējusi radīt/darīt pieejamus. Turklāt nostiprinājās sadarbība starp iesaistītajām valstīm. Dažos gadījumos sagatavošanās darbību rezultāti bija pamats, lai novērtētu vajadzības pēc resursiem kopumā un izmantotu standarta procedūras.
11. Visas iesaistītās puses apstiprināja, ka *darbības ar trešām valstīm* rada ES pievienoto vērtību. Vissvarīgākais paziņotais rezultāts bija katastrofu ietekmes samazināšanās, ko radīja civilās aizsardzības spēju uzlabošana. Saskaņā ar pausto viedokli trešo valstu līdzdalība pozitīvi ietekmēja arī valstu politiku. Lielāka daļa aptaujāto ieinteresēto personu no trešām valstīm bija guvusi tiešu pieredzi par to, kā tiek iedarbināts mehānisms, un atzina tā ES pievienoto vērtību trešās valstīs.

Pamatojoties uz ārējās novērtēšanas rezultātiem, gūtajām mācībām no daudzām saskaņā ar mehānismu veiktajām operācijām Eiropā un aiz tās robežām, kā arī iegūto informāciju no valstīm, kas pieprasījušas mehānisma sniegto palīdzību, Komisija secina, ka mehānisms pierāda ES pievienoto vērtību vairākos līmeņos, tostarp nostiprinot sadarbību starp iesaistītajām valstīm, risinot vajadzību pēc atbilstošām darbībām novēršanai, atvieglojot vienību izvietojumu un palīdzības izvēršanu un piedāvājot vienotu atbalsta „paketi“, kurā ir civilās aizsardzības eksperti un moduļi, un *TAST*. Kopumā mehānisms ir veiksmīga ES politikas joma, kuru aizvien vairāk pieprasa dalībvalstis un citas ieinteresētās personas.

8. SECINĀJUMI

Ņemot vērā ārējā novērtējuma ziņojumā konstatēto un pašu operatīvā darba pieredzi un gūtās mācības, kā arī pašu vērtējumu par kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem pierādījumiem un

datiem, Komisijas vispārīgais vērtējums ir tāds, ka mehānisma darbības, kurām 2007.–2013. gadā sniegts finansiāls atbalsts, ir veiktas ļoti apmierinoši un sasniegušas savus mērķus. Mehānisma īstenošanas vispārējā novērtējumā ir novēroti kopumā ļoti labi rezultāti, un tajā ir nepārprotami parādīts mehānisma un tā atsevišķo darbību būtiskums, saskaņotība, efektivitāte rezultātu un resursu ziņā un ES pievienotā vērtība. Mehānisma darbības daudzējādā ziņā bija veiksmīgas, būtiska vieta šajā ziņā ierādāma labākai koordinācijai un sadarbībai, kā arī iesaistīto valstu sagatavotības un reaģēšanas spēju paaugstināšanai; ātras un rezultātu un resursu ziņā efektīvas reaģēšanas nodrošināšanai ārkārtas situācijās; piekļuves nodrošināšanai transporta resursiem, kas nodrošina ātru reaģēšanu.

Komisija norāda, ka ir panākts ievērojams progress mehānisma attīstībā laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam, kurā liela nozīme piešķirama pārejai no MIC uz *ERCC*, aizvien lielākai uzmanībai, kas tiek pievērta novēršanas politikai un darbībām, un lielākai sadarbībai ar trešām valstīm. Daudzas idejas, kuras vērtējamā perioda sākumā bija sākuma stadijā, tagad ir kļuvušas par pilnīgi funkcionējošām mehānisma darbībām, kas iesaistītajām valstīm rada ievērojamu guvumu, piemēram, atbalsts transporta nodrošināšanā un moduļu koncepcija. Komisija arī uzsver ievērojamo mehānisma attīstību kopš starpposma novērtēšanas ziņojuma saistībā ar tajā izteiktajiem ieteikumiem, kuri novērtēšanas perioda beigās ir pilnīgi ņemti vērā un vai nu ir īstenoti, vai atrodas īstenošanas procesā, tostarp 2013. gada lēmuma rezultātā.

Ņemot vērā iepriekš teikto, Komisija secina, ka kopš 2007. gada Eiropas sadarbībā un darbības koordinācijā civilās aizsardzības jomā ir panākts būtisks progress un izveidots labs pamats šo pozitīvo tendenču turpināšanai. Ārējā novērtējumā ir vairāki pozitīvi piemēri, kas raksturo to, cik ievērojami ir attīstīties un mērķu sasniegšanas ziņā uzlabojies mehānisms un ES koordinācijas darbs reaģēšanā uz katastrofām. Šim mērķim izlietotais *CPFI* finansējums ir radījis nozīmīgu ES pievienoto vērtību.

Lai gan mehānisms un visas tā darbības ir pozitīvi novērtēti, ārējā novērtējumā ir uzsvērts potenciāls papildu uzlabojumiem. Starp visnozīmīgākajiem ir ieteikums izveidot saskaņotāku sistēmu mehānisma sagatavošanās darbībām, tostarp praktiskajām nodarbību, apmācībām, projektiem, ekspertu apmaiņai un labākai plānošanai, kā arī vienkāršākām reaģēšanas procedūrām un transportam paredzētā ES līdzfinansējuma augstākām likmēm. Komisija piekrīt, ka vairākās jomās mehānismu var vēl vairāk uzlabot un attīstīt, un atzinīgi vērtē ārējā novērtējumā sniegtos ieteikumus.

2013. gada lēmums nodrošina juridisko pamatu, lai vēl vairāk uzlabotu katastrofu novēršanu, sagatavotību tām un reaģēšanu uz tām, un tajā ir īpaši risināti daudzi jautājumi, kas identificēti ārējā novērtējumā (piemēram, 2013. gada lēmumā ir prasīta stratēģiska sistēma attiecībā uz praktiskajām nodarbībām imitētā vidē). Tāpēc Komisija centīsies lielāko daļu šo ieteikumu ņemt vērā, īstenojot jau pieņemto 2013. gada lēmumu. Ieteikumi, kas attiecas uz operācijām, tiks ņemti vērā jau sāktajā procedūru uzlabošanas (piemēram, uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus) vai programmu īstenošanas darbā.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi ņemt vērā šā novērtējuma konstatējumus.